

rodov tako skrčilo, kakor pri Nemcih v 12 letih. Zdaj na Nemškem na leto 560.000 porodov manj, kakor bi jih moralo biti, če bi prišlo na tisoč prebivalcev še toliko porodov, kolikor jih je prišlo leta 1900. To pomeni, da bi Nemčija lahko imela 2 in pol milijona več prebivalcev, kakor jih ima sedaj. Za Nemčijo je še sreča, da je umrljivost otrok razmeroma majhna, ker so gospodarske in zdravstvene razmere jako ugodne. A dočim je postala umrljivost za 4:4 odstotkov manjša, je število porodov padlo za 7:7%. Po sodbi nemškega vladnega zastopnika ne bo mogla Francija nikoli več popolnoma preboleti izgub v sedanji vojni, a tudi Nemčiji grozi nevarnost. Glavni vzrok nazadovanja porodov v Nemčiji je po sodbu pruskega vladnega zastopnika, da so ljudje dobili nove nazore o zakonu in otrokih. Ljudje smatrajo otroke za breme, ki jim nalaga različne odgovornosti in jim provzroča velike skrbi in stroške. Res je, da izhaja težje, kdor ima več otrok, a vendar je obžalovati, da je jako mnogo žen, ki ne marajo imeti otrok, in je obsodbe vredno, kako se razširjajo sredstva proti spočetju. Vrhutega je treba računati s tem, da umrje na Nemškem vsak dan povprek 18 žen na porodikih, in bo zaradi tega treba babilštvo temeljito preurediti. Tudi v Avstriji ne bo v tem oziru mnogo drugače.

SIBIRIJA.

Večkrat smo čitali v sedanji vojni z Rusijo, da se v ruski vojski zlasti odklikujejo glede hrabrosti in vztrajnosti čete takozvanih Sibirijakov. Še bolj nas je pa jela zanimati Sibirija, ker mnogo vojnih ujetnikov, najbrže večino, pošiljajo v Sibirijo. To dejstvo je zbuvalo v svojih ujetnikov skrbi, ker pripovedujejo o Sibiriji grozovite stvari. Saj je Sibirija dežela izgnancev, kamor pošilja ruska vlada svoje vsakovrstne zločince. Vobče prevladuje tudi mnenje, da je v Sibiriji silen mraz in nerodovitna zemlja. — To naziranje treba popraviti. Predvsem bodi povedano, da je Sibirija silno velika dežela. V primeru samo dve števili. Nemčija meri okoli 540.000 kvadratnih kilometrov, Sibirija pa nad 12.518.000. Sibirija je torej triindvajsetkrat tako velika kakor Nemčija. Prebivalstvo Sibirije šteje danes okoli deset milijonov. Res je pa tudi, da je nekaj več Sibirije nego polovica nepripravne za bivanje človeka, to je ves severni del, ki meji na Severno ledeno morje. Takoj ob morskem obrežju se razprostira obširna močvirna ravnina Tundre, ki imajo le malo rastlinstva, a so bogata lovišča za divjačino. Od tam dobivamo dragoceno kožuho vino. Lov pa pojema boljinbolj, ker je silno rajširjen divji lov. V mrzlejših krajih se peča z lovom domače prvotno prebivalstvo, ki se nahaja nekako na tisti stopnji kakor evropski Eskimi ali pa še ne. To so potujoči rodovi Ostjakov, Jenisejcev, Samojedov, Vogulov, Sojotov, Jakutov, Kalminov, Buretov, Tunguzov in Kamčadalov. Na Tundre meji na jugu gozdovje, ki prihaja proti jugu vedno gostejše in izrabljivejše. Nasprotno je pa južni, razmeroma ozki pas, ki pravzaprav meji na prave azijske dele Rusije in na Kitajsko, izredno rodovitne, najboljša zemlja za obdelavanje. V nekaterih krajih prospeva tukaj tudi južno sadje. — Približno polovico prebivalstva tvorijo Rusi in njih potomci. Pod imenom Sibirijahk umevamo navadno potomce priseljenih Rusov in potomce domačinov in priseljencev. Rusi so se deloma naselili v Sibiriji prostovoljno, deloma so pa bili izgnani tja. Usoda teh ni bila vedno grozovita. Kar se tiče grozovitosti katolge in tudi lajših ječ, o katerih smo čuli take grozote, da so se nam ježili lasje, zadeva samo del izgnancev, med njimi seveda takih, s katerimi sočuvstvujejo naše človeške simpatije. Veliko večino izgnancev tvorijo ljudje, ki so morda res napravili zločin, pa ne toliko iz hudobnosti svoje narave, marveč zaradi tega, ker se niso znali premagovati ali iz strastnosti, z eno besedo: ne iz zlobnih namenov. Drugi del tvorijo taki, ki so zagrešili takozvane političke zločine lajše vrste, torej gotovo svobodnejši in živahniji duhovi; tretji del obseza končno ljudi, ki so se upirali oblastem, ali so jih te mučile toliko časa, da so se jeli upirati, in končno tudi nekaj povsem nedolžnih ljudi, ki so postali žrtev nepravičnega pravosodstva. Vsi ti niso prišli v ječe, smeli so se nastaniti v določenih krajih dežele in so ostali tam kot priseljenci. Ruska politika izganjanja je imela namen, naseliti neobljudeno Sibirijo, kar je tudi pospeševala s tem, da je prostovoljnimi priseljencem prodajala prav poceni zemljo. Ta pot bi bila prava, ker je bila zlasti za ruskega kmeta jako vabljivo, da se na tak način osamosvoji, zakaj v Sibiriji ni bilo nikdar tlake. Da pa ta način naseljevanja ni uspel, je bila kri-

va slaba politička uprava. — Poznavalci razmer menijo, da je politička zrelost sibirskega prebivalstva mnogo višja nego ta evropskih Rusov, in cela Sibirija, če jo presojamo čisto političko, ima še lepo bodočnost. Pravijo namreč, da so sibirski izgnanci večinoma najnadarjenejši deli ruskega prebivalstva. — Brez vseh predhodkov lahko trdimo, da je tretjina Sibirije nadejalna naselniška dežela. Ta del Sibirije je pa še vedno sedemkrat tako veliko ozemlje kakor Nemčija, in ima sedaj le eno sedmino prebivalstva Nemčije. Kadar pa bo južna Sibirija tako gosto naseljena kakor je Nemčija, bo imela 500 milijonov prebivalcev. — Kdor se bolj zanima za življenje in odnose, ki vladajo v Sibiriji, tega opozarjamo na znamenito delo A. M. Dostojevskega »Zapiski iz mrtvega doma«. (Slovenska Matica 1912).

POLJAKI NA PRUSKEM.

V pruski zbornici je prišlo do zanimive debate. V pruskem proračunu se namreč tudi sedaj nahaja postojanka 100 milijonov mark za »naseljevalne namene«. Poljski govorniki so izrazili bojazen, da se bo ta vsota kakor prejšnja leta porabila za nakupovanje poljskih posestev, oziroma za nemško kolonizacijo v poljskem delu Pruske. Predlagali so zato, da se sprejme v zakon določba, ki bo izrečno ugotovila, da se pri uporabi tega kolonizacijskega fonda ne sme delati nobene razlike glede vere, političkega prepričanja in narodnosti. Poljedelski minister Schorlemer je izjavil, da je fond namenjen sedaj predvsem za naseljevanja vojnih invalidov in da se ga bodo seveda tudi vojaki poljske narodnosti lahko posluževali. Vsekakor pa je treba čuvati nemške kolonizacijske interese pred smotrno poljsko naseljevalno politiko. O stvari se je razvila živahna razprava, v kateri so zlasti socialisti podpirali poljsko stališče ter svarili pred protipoljsko politiko. Po ponovnem glasovanju pa je bil poljski dodatni predlog odklonjen.

SKRAJŠANA UČNA DOBA VSEUČILŠNIKOM V VOJNI.

Naučni minister je odredil, da se skrajša učna doba juristom in filozofom, ki se nahajajo v vojni. Juristom se bo od vojaške službe vštelo dva tečaja, študirali bodo samo tri leta. Da pa bodo obdelali vso snov, bodo študirali v posebnih kurzih in repertorijih. Tudi juristi, ki še niso napravili prvega državnega izpita, lahko navzlic temu poslušajo predmete za drugi izpit. Prvi izpit imajo položiti tekom pol leta. — Medicinci bodo morali pa bolj pridno obiskovati predavanja in posebne vaje. Drugi rigoroz bodo lahko delali že na koncu 9. tečaja, tretjega v začetku 10. tečaja in po izkušnjah bodo promovirani za doktorje. Filozofom se bo vštelo dva tečaja. Učiteljskim kandidatom se bo pod gotovimi pogoji dovolilo polagati izpit. Te odredbe veljajo tudi za svoječasno demobilizacijo, ne veljajo pa za študente, ki so prostovoljno vstopili v vojaško službo ali zaradi sovražne invazije ali interniranja niso mogli nadaljevati svojih študij.

»NEMŠKI ROJAKI NA BOJIŠČU!«

Pod tem naslovom priobčuje v nemških listih predsednik nemškega »Schulvereina«, državni poslanec in načelnik nemškega »Nationalverbanda« dr. Gross, naslednji oklic, namenjen vojaštvu nemške narodnosti na bojišču: »Nas zaostale je zadela gotovo ne hvaležna naloga, da varujemo in upravljamo nemško narodno imetje v domovini za vaše odsotnosti. Dohodki so se sedaj zaradi splošnega pomanjkanja denarja, zaradi sedaj bolj vojni preskrbi posvečene dobrotelnosti tako znižali, da smo morali ustaviti velik del podpor šolam in otroškim vrtcem. Kar se še vzdržuje, je naravnost neizogibno potrebno. Vsakdo vas ve, da nas celo sijajen vojni uspeh ne odveže skrbi za vzdržavanje nemških jezikovnih tal iz mnogih vzrokov, ki govore ravno za vojniško požrtvovalnost nemških bojevnikov. Če hočete, da se ohrani nemška dediščina v vaši odsotnosti, nabirajte med svojimi nemškimi vojnimi tovariši in pošiljajte nam darove. Nemški narod in vaša nemška domovina vam bosta hvaležna!«

SKRIB ZA SUPERARBITRIRANE VOJNE INVALIDE.

Vojno ministrstvo je izdalo več važnih odlokov, ki odredjajo sledeče: Že superarbitrirani vojni invalidi, ki so še potrebni zdravljenja ali šolanja, se lahko javijo sami ali pa jih naznani deželna komisija, da se gredo še zdraviti v vojaške

zavode, ki so najbližji njihovemu bivališču. V bolnicah še nadalje dobivajo svojo oskrbno pristojbino, poleg nje pa še obleko, hrano in stanovanje v naturi. Ta odredba velja tudi za notranje bolezni.

VPOKLIC PISAVE ZMOŽNIH ČRNOVOJNIKOV.

»Reichenberger Ztg.« poroča: Vojni minister je izjavil, da bodo v najkrajšem času vsi črnovojniki, ki znajo pisati in ki doslej še niso bili vojniki, vpoklicani, da bodo nadomestili pisarniško in podobno osobje, v kolikor je sposobno za službo na fronti.

DEBATA O MIRU V ANGLEŠKI ZBORNICI.

V angleški zbornici je poslanec delavske stranke Snowden rekel, da se trajen mir ne bo nikdar dosegel z nadaljevanjem vojne, ampak samo s pogajanjem. Snowden pravi, da je že prišel čas za mirovna pogajanja in zato poziva vlado, naj naznani svoje mirovne pogoje. — Bivši minister Trevelyan je vprašal, zakaj vlada ne povedati svojih mirovnih pogojev. — Ministrski predsednik Asquith je odgovoril: Jasno, razumljivo in v važnih besedah sem že povedal, pod katerimi pogoji bi bila Angleška pripravljena skleniti mir. Danes bom to ponovil, kar sem rekel 9. novembra leta 1914: »Meča, ki ga nismo prav lahko potegnili, ne bomo prej vtaknili v nožnico, dokler Belgija — in pristaviti hočem — Srbija ne dobita nazaj v polni meri vsega, in sicer več kot vsega, kar sta žrtvovali, dokler ni Francija zadostno zavarovana proti napadu in dokler ne bodo pravice malih narodov postavljene na varen temelj in dokler ni popolnoma in končno uničeno vojaško gospodarstvo Prusije. Ali je treba še večje jasnosti? Samo na tej podlagi je mir mogoč.«

O NEMŠKIH SMOTRIH.

V Nemčiji doslej ni bilo dovoljeno razpravljati o vojnih smotrih Nemčije. Te dni pa je pruski deželni zbor sprejel predlog, naj se dovoljuje razprave v časopisu o tem. Berlinska »Kreuzzeitung« pripominja umestno: »Ako bi vlada odobrila ta predlog, bi imelo to jako dobrih posledic. Zaradi naše molčljivosti se dozdevamo inozemstvu slabše, nego smo. Poglejmo naše sovražnike, pa bomo videli, da ne ostaja brez sugestivnega delovanja, in je nerazmerje napram dejstvom očitno. Škodljivo je, da smo mi v dušnem in moralnem vojevanju potisnjeni v defenzivo. Nesrečna skromnost in rezerviranost!«

TRISTO MILIJARD VOJNIH STROŠKOV.

»Pall Mall Gazette« je izračunala, da bo dosegla skupna vsota vojnih izdatkov za vse bojujoče se države koncem leta 1916. znesek 300 milijard.

BELGIJSKI KARDINAL MERCIER.

Belgijski kardinal Mercier je bil v Rimu. O tem posetu sedaj listi mnogo pišejo. Katoliški »Giornale d' Italia« pravi, da kardinal svoji deželi, ki živi v upanju, da ura pravice ni več daleč, prinese iz Rima več kakor preproste besede. Nasprotno pa pišeta »Secolo« in navadno dobro poučena »Correspondenza«, da kardinal ni mogel doseči, da bi papež nastopil za Belgijo. Papež je izrazil samo svojo naklonjenost in upanje, da Belgija zopet vstane. »Neue Züricher Ztg.« zve iz dobrega vira: Papež ni odobril pisma belgijskih škofov o dozdevnih nemških grozovitostih in je prepovedal nadaljne korake v tej zadevi. »Corriere« piše, da ostri članki nemškega časopisja (posl. Bachem v centrumovi »Köln. Volksztg.«) niso na kardinala napravili nobenega vtiska. Kardinal sam je rekel, da se pri svoji vrnitvi nima bati nobene grožnje ali sile. Pri odhodu so mu nove nemške oblasti dale obsežno garancijo, da mu vrnitve ne bodo ovirali. V Florenci je kardinala pozdravila velika množica in kardinal nadškof Mistrangelo. Klicali so: Naj živi junaška Belgija! — Korespondenčni urad poroča: Tudi v Florenci na kolodvoru in pri neki cerkveni slavnosti je bil kardinal Mercier predmet političke demonstracije. Otrokom je odgovoril: Molite za osvoboditev in zmagajo Belgije, kakor molim tudi jaz za Italijo in njeno popolno zmago, zakaj tako molimo skupno za triumf kulture, pravičnosti in pravice. — V razgovoru z zastopnikom lista »Nazione« je kardinal rekel,

da je on kakor so tudi Belgijci gotovi italijanske zmage, in sicer bodo zmagali skupno z Belgijo, ker je pravica in slava na njihovi strani.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Vodstvo ljudske šole na Bazovici kot dohodek prireditve 2. in 6. februarja 233 K 46 vin.; za »Brambni ščit« v Ljubljani: I. mestna deška ljudska šola 100 K 10 v.; II. mestna deška ljudska šola 29 K 30 v.; III. mestna deška ljudska šola 37 K 27 v.; IV. mestna deška ljudska šola 28 K 34 v.; pomožna šola na IV. mestni deški ljudski šoli 7 K 96 vin.; mestna slovenska dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu 133 K 86 vin.; šišenska deška in dekliška ljudska šola 74 K 20 vin.; učenci in učenke iz Pudenta, ki obiskujejo ljudsko šolo v Igavasi, čisti dohodek predstave »Sanjavi Janko« 14 K; v počastitev spomina tovariša Franca Šetine: Posojilnica v Črnomlju 15 K in stotnik Avgust Jeršinovič 10 K; Lina Hrastova za šolsko vodstvo Ravne-Zakriž 11 K 19 vin.; šolska mladina v Starem Kotu 4 K; tovarišica Asta Matanovičeva v Ljubljani nabrala 31 K; čisti dohodek dveh gledal. predstav pod režijo tovariša Stanka Gradišnika v Mozirju 382 K 35 vin.; otroška prireditvev CMD v Lonjerju 47 K 21 vin.; učiteljica Tonica Kračmanova v Št. Lenartu pri Laškem trgu 3 K; ravnatelj F. Robič in učitelj F. Zacherl v Ljutomeru po 5 K = 10 K; vodstvo ljudske šole v Gropadi-Padričah čisti dohodek prireditve šolske mladine 225 kron; skupaj 1397 K 24 vin. V zadnji štev. izkazanih 40.241 K 29 v. Danes izkazanih 1.397 K 24 v.

Doslej nabranih 41.638 K 53 v. Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Smrt in življenje.

Niti tridesetletna vojna ni povzročila toliko strahot, toliko opustošenja in smrti, nego jih povzroča sedanja vojna. Zato je umevno, da se poraja tisoč vprašanj, ki jih bo treba rešiti, ako hoče trpeče človeštvo, da se iz sedanje splošne in grozne smrtne žetve dvigne — če bo to sploh mogoče — novo življenje.

In eno najvažnejših vprašanj — ako ni sploh najvažnejše — je: **Ali ni fizično in moralno zdravje bodočih generacij — tudi slovenskih! — v nevarnosti?**

Temu vprašanju je posvetil posebno pozornost švicarski list »Neue Züricher Zeitung«. Narodi krvavé in se potaplja v tej krvavi borbi. Kakšen bo bodoči rod? Fizično in moralno zdravje je vprašanje političke, socialne in gospodarske bodočnosti naroda — torej je to **skupno narodno vprašanje**, kakor si važnejšega ne moremo misliti.

Ze sedaj obračajo posebno v Nemčiji in Franciji, koder je povzročila vojna največja opustošenja, temu vprašanju največjo pozornost. — V Nemčiji se oglašajo od vseh strani z nasveti, kako bi ustavili padanje rojstev. Govore in pišejo o zaščiti mater, o podpori za izboljšanje položaja ubožnih mater in dojenčkov. Državne in privatne porodnišnice in najdeniščnice so že sedaj izdatno pomnožili. Čujejo se zahteve, naj država naravnost poseza v rodovinske razmere, naj daje premije in podpore v vzpodbudo, da se ljudje ne bodo bali večjega števila otrok... Na Francoskem hočejo adobtirati belgijske in srbske sirote po padlih vojakihi. Tudi francoske žene hočejo v tem pogledu nasproti domovini v polni meri vršiti svojo dolžnost.

Švicarski list pravi, da je taka prizadevanja s stališča domovinske ljubezni le pozdravljati; vendar ne smemo prezreti vprašanja, ali je sploh priporočljivo, da vojskujoče države sedaj pospešujejo pomnoževanje ljudstva. — Proti temu govori mnogo tehtnih pomislekov, ki so po večini moralnega značaja. — Naj se opusti vsaka propaganda takozvanih vojnih žentev, naj se opuste več ali manj jasna namigavanja vojakom na dopustu, kako naj vrše svoje dolžnosti doma. Naj se pazi, da se pridobljene bolezni ne prelijejo po materinem mleku v otroka. Ne zanemarjajte skrbi za že rojene otroke in za one, ki se imajo roditi! Dolžnost državnih in privatnih ustanov je skrb, da ne bodo prihodnje generacije trpele na posledicah bolezni in nezadostne ter slabe prehrane!

Neomejeno porajanje otrok ima za potomstvo slabe posledice, in sicer v interesu domovine in človeštva. — Kaj nam hočejo stotisoči duševno in telesno bolnih in nesposobnih? Siromaštvo in beračija!

Podpora držav se ne sme omejevatiti na to, da stavljajo v svoje proračune toliko in toliko vsot v namene oskrbe dojenčev, temveč morajo takoj odrediti odločne ukrepe, da se prepreči ženev telesno ali duševno bolnih, in da popolnoma ozdravijo oni, ki pridejo iz vojne!

Ako te skrbi izpreletajo velike narode — kaj pa naj rečemo mi Slovenci? Mi vsi, ki resnično ljubimo svoj narod, se moramo lotiti z združenimi močmi ozdravljanja moralnih in fizičnih škod, ki jih je valovje vojne prineslo in utihotapilo z brutalno silo v naše ljudstvo! Odlična naloga pripade tu učiteljstvu, ki živi med narodom! Tukaj je treba skupnega dela vseh! Kdor bi ravnal drugače ali druga vprašanja postavjal pred to vprašanje, ni vreden, da se je pretočila le kapljica znoja, nikar da so tekli in teko veletoki človeške krvi! —

ZOPET VPOKLIC UČITELJEV.

»Narodni Listy« poročajo: Kakor razglašajo okrajni šolski sveti na Moravskem, morajo učitelji-vojaki, ki se nahajajo zaradi pouka na dopustu, v najkrajšem času zopet pod orožje.

USPOSABLJENOSTNE PREIZKUŠNJE.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v pomladanskem terminu 1916 se prično na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 28. aprila ob 8. uri zjutraj. — Pravilno opremljene prošnje k usposobljenosti preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 17. aprila v rokah izpraševalne komisije.

Izpit za učiteljsko usposobljenost na Primorskem. Razglašajo se, da se imajo prošnje za pomladanski termin glede izpitov za učiteljsko usposobljenost vložiti potom šolskih oblasti na namestništvu v Trstu tekom meseca marca. Kdaj se bodo vršili izpiti, se objavi svoječasno.

Tržaška italijanska c. kr. izpraševalna komisija za izpite ljudskih in meščanskih učiteljev je te dni razglasila podrobnosti glede pomladnega termina tekočega leta. Ker slovenska goriška komisija zaradi vojne ne posluša ter je že izostal jenski termin 1915, in je navzlic vojni službi mlajšega učiteljstva vendar nekaj takih, ki bi izpit polagali v tem času, posebno učiteljic, bi bilo primerno, da se pravočasno v tej stvari ukrene potrebno. Če ni mogoče delegirati goriške komisije v Trst ali sestaviti v Trstu posebne komisije, bi bilo menda najbolje, dati prizadetim pravočasno direktive — posebno zaradi izposlovanja potovalnega dovoljenja — da se priglasijo ali v Ljubljani ali pa v Mariboru. V tem slučaju bi bilo seveda treba dotično komisijo izpopolniti z eksaminatorjem za hrvatski in laški jezik kot predmet, da se kandidatom prihranijo stroški dvakratnega izpita. — Morda bi se dalo tudi komisijo v Kastvu avtorizirati za slovenski učni jezik z delegiranjem potrebnih članov goriške komisije, ki so zdaj na dopustu. Vsekakor se mudi, zato prosimo nagle rešitve te zadeve!

Iz hrvatskega sabora.

Zagreb, 1. marca 1916.

Na večerajšnji svoji seji je hrvatski sabor razpravljaj o materialnem položaju hrvatskih srednješolskih profesorjev. V imenu saborskega peticijskega odbora je predlagal poslanec Ribar (koalicija), da naj se izroči spomenica, ki so jo vložili profesorji vladi z nujnim priporočilom, da uredi prejemke profesorjev tako, da ti ne bodo na slabšem, kakor so njihovi tovariši v Avstriji ali v Bosni. Žalostni položaj profesorjev je provzročil znatno nazadovanje dijakov filozofije na univerzi, kar je v narodnem oziru opasno. — Poslanec profesor Šurmin (koalicija) predlaga resolucijo, ki pozivlja vlado, da naj v najkrajšem času predloži zakonsko osnovo o preureditvi plač za srednješolske profesorje. Šurminov predlog podpirajo poslanci Kufrin (Starčevićanec), Rojc (koalicija) in Jalžabetič (kmetiška stranka). — Poslanec profesor Pazman (frankovec) pravi, da bodo profesorji tem boljši vzgojevalci, čimbolje bodo plačani. Toda posvariti se jih mora, da vzgajajo mladino vbodoče bolj patriotično ter jo navdušujejo za vse, kar je hrvatskega. Mladina naj postane zgolj hrvatska, ne pa slavosrbska ali jugoslovanska. — Poslanec Popović (koalicija) se toplo zavzema za profesorje ter svari pred sovinitveno vzgojo. Sovinitizem madžarske šole je Madžarom mnogo škodoval in mnogi spoznavajo, da je metoda, ki se ozira le na Ogrsko, ki falzi-

ficira zgodovino in ne vidi na svetu nikogar razen Madžarov, napačna. Sekcijski načelnik dr. Tropsch izjavlja v imenu vlade, da bo v najbližnjem času pomaknjenih večje število profesorjev v višje plačilne vrste. — Končno je bil sprejet predlog poslanca prof. Šurmina, in tako se je nadejati, da se materialni položaj hrvatskih srednješolskih profesorjev kmalu izboljša.

Opetovano je razpravljaj hrvatski sabor na svojih februarških sejah tudi o narodno-politiških in kulturnih vprašanjih. Debata o podpori istrski Ciril-Methodovi družbi (na seji 11. februarja) je v tem oziru posebno zanimiva. Govorniki vseh strank so poudarjali zasluge te družbe za hrvatsko šolstvo v Istri in navzlic državnopravnim pomislekom v očigled dejstvu, da je Istra avstrijska kronovina in da torej hrvatski sabor kot reprezentant druge države monarhije ni kompetenten skrbeti za istrske zadeve, je peticijski saborski odsek vendar predlagal, da se da iz deželnih sredstev istrski družbi izdatna podpora. Hrvatski sabor je naklonil to podporo direktno družbi sami, akoravno bi jo bil lahko naklonil družbi v Zagrebu, ki zbira na Hrvatskem darove za istrsko Ciril-Methodovo družbo; sabor je storil to glavno radi tega, da se, kakor je eden izmed govornikov naglašal, tem krepkejšo poudari princip edinstvenosti vseh delov hrvatskega naroda in kraljestva.

Narodni obrambi je bila posvečena interpelacija poslanca dr. pl. Kiša o madžarskih šolah na Hrvatskem. Hrvatski zakon dovoljuje ustanavljanje tujejezičnih javnih in privatnih ljudskih šol v takih občinah, kjer govori prebivalstvo dotični ne-hrvatski jezik. Vendar mora biti hrvaščina vsaj obligatni predmet, in učitelji takih šol morajo biti iz hrvaščine izprašani. Navzlic temu, da madžarski jezik v skoraj nobeni občini na Hrvatskem ni občevalni jezik, se število madžarskih šol na Hrvatskem vedno bolj množi, in leta 1914/15. jih je bilo že 93. Glavna ustanovljata teh šol so kr. državne železnice, ki sistematično madžarizirajo železniško osebje, in pa budimpeštansko »kulturno« družstvo »Julian«. Od 93 madžarskih šol so le tri javne, vse druge so privatne. Pa ne le to. Tri teh šol so organizirane kot »višje ljudske šole« ter so pravzaprav nižje srednje šole, in sicer dve nižji realni gimnaziji (ena v Zagrebu) in trgovska šola (v Zagrebu). Na ta način si Madžari ustvarjajo na Hrvatskem tudi svoje srednje šolstvo proti jasnim zakonitim predpisom, ki pravijo, da se sme srednja šola ustanoviti le po priporočilu vlade in potrdilu Nj. Veličanstva. V ostalem se madžarske šole ne brigajo za predpise glede šolskih knjig, učenja hrvatskega jezika in kvalifikacije učiteljev. — Načelnik hrvatske naučne uprave dr. Tropsch je izkušal navedbe interpelacije sicer oslabiti, toda posrečilo se mu to ni povsem, v ostalem je obljubil, da bo podal obširen meritorični odgovor v eni prihodnjih sej.

Kočljivega narodno-politiškega vprašanja se je dotaknilo tudi poročilo peticijskega odbora, ki priporoča vladi, da naj poskrbi za odpravo prepovedi nošenja hrvatskih barv v mestu Reki. Izvestitelj dr. Ribar (koalicija) je izrazil svoje začudenje, da to vprašanje še vedno ni urejeno.

Književnost.

Luka Lavtar. — Ponatisk iz »Popotnika« 1915. — Založilo uredništvo »Popotnika«. — Cena 50 vin. — Čisti izkupiček je namenjen »Vojni skrbi«. — Le najboljši poznavalec osebnosti in delovanja pokojnega profesorja Luke Lavtarja je mogel napisati tako temeljit življenjepis o tem znamenitem našem šolniku. — Delo, ki govori o življenju in delovanju popolnega moža — kolikor moremo pač govoriti o človeški popolnosti — je tudi samo popolno, pisano z navdušenjem in odkritosrčnostjo. — Iz te biografije spoznamo, kaj je slovensko ljudsko šolstvo imelo v Lavtarju, in kako je ta mož — malo mu jih je enakih! — umeval pomen ljudskega šolstva in ljubil slovensko učiteljstvo. Štirideset let je učiteljeval na mariborskem učiteljsku in vzgojil cele generacije učiteljstva. — Bilo pa je treba mnogo samozatajevanja in vztrajnosti, ki sta bili lastni Lavtarju, dokler ga niso — spoznali tisti, ki imajo besedo v znanstvenem svetu. Tako je tudi naš Lavtar v tem pogledu delil usodo tisočev: v življenju boj, po smrti slava!

»Napredak«, naučno-pedagoška smotra. Izdaje hrvatski pedagoško-književni zbor. Glavni urednik: Stjepan Basariček. Suredniki: Davorin Trstenjak, Milan Pejnović i Josip Škavić. — Sadržaj: Teorijska pedagogija. Logika pomočna nauka pedagogije. Julije Kempf: Načela uzgojne obuke. Dr. Franjo Higy Mandić: Niet-

zscheove misli o uzgajanju. Karl Kubber-Miloš Borojević: Dresura životinja prema didaktici. — Praktična pedagogija. Davorin Trstenjak: Iz škole za školu. Metodičko obradivanje gatke »Tri putnika«. Dr. Pajo Radosavljević: Iz eksperimentalne didaktike crtanja. Hamdija Kreševljaković: Crtica iz dječjega života. — Obzor po pedagoškom svijetu. Davorin Trstenjak: Palmgrenova samskola u Stokholmu. Dr. Pajo Radosavljević: Moralna pedagogija u Americi. — Manji članci i bilješke. Davorin Trstenjak: Sitna pedagogija. Stjepan Tomić: Moralni pojmovi našega čovjeka. F. Raušemberger: Pedagoški aforizmi. Dr. Pajo Radosavljević: Vi-jesti iz pedagoškoga svijeta.

»Glasbena Matica«. V dobrodelnem koncertu na korist okrepevalne postaje na ljubljanskem glavnem kolodvoru v soboto, 11. t. m., bodo sodelovale odlične slovenske in hrvatske umetniške moči: Izvrstna operna pevka, ljubljenska slovenskega in hrvatskega gledališkega občinstva gospa Irma Polakova, operna pevka hrvatskega zemaljskega kazališta v Zagrebu, slovenski koncertni in operni pevec gospod Josip Rijavec in hrvatski mojster violinist gospod Henrik Simonich iz Sušaka pri Reki.

»Ljubljanski Zvon«. Vsebinska februarjskega zvezka: 1. Fran Albrecht: Iz cikla: Rdeča pomlad. — 2. Dr. Ivo Šorli: Stefan Zaplotnik. — 3. Janko Samec: V predmestju. — 4. Stanko Svetina: Skice in portreti. — 5. Ivan Podrobnik: Vragov eksperiment. — 6. I. Pobljšan: Rokopis I. zvezka Gregorčičevih Poezij. — 7. Jakob Tarabanin: Ruska publicistika. — 8. Književna poročila: I. P.: Oton Župančič, Ciciban in še kaj. — Dr. I. P.—k.: P. L. Coloma. — Jos. Breznik: Dr. Gruden, Slovenski župani v preteklosti.

Srednješolske vesti.

FRANC BRUNET.

Dne 19. pret. mes. je umrl v 65. letu svoje dobe v Ljubljani Franc Brunet, profesor ljubljanske višje realke. Rojen je bil v Ljubnem na Štajerskem ter je študiral na graškem vseučilišču slovansko filologijo, in pridobil učno usposobljenost iz latinščine in grščine za spodnje gimnazije ter dovršil tečaj za telovadnega učitelja. Potem je več let poučeval na ljubljanski Mahrovi trgovski šoli, dokler ni leta 1889. prišel na ljubljansko realko, kjer je predvsem poučeval telovadbo, mimo te pa tudi druge predmete. Kot priznan strokovnjak v telovadnem pouku je izdal leta 1906. slovensko knjigo o telovadbi za petrazredne in manjrazredne ljudske šole ter si je tako za slovensko telovadno terminologijo pridobil odličnih zaslug. Ta knjiga je kaj kmalu čakala drugo izdajo. — Pokojni profesor Brunet je bil blag mož, simpatičen, plemenit značaj, ki je užival splošno priljubljenost med stanovskimi tovariši in svojimi učenci ter v javnosti sploh. Bodi mu ohranjen blag spomin!

Po smrti odlikovan. Vojaški zaslužni križec 3. vrste z vojno dekoracijo je dobil pred sovražnikom padli nadporočnik 2. bos. herc. polka profesor Izidor Modic.

Profesorski naslov je dobil učitelj IX. čin. razreda na ljubljanski obrtni šoli Viktor Turnšek, ki je potrjen na svojem učnem mestu.

Umrl je v Karlovcu profesor Davorin Devčić, sin znanega hrvatskega pisatelja Devčića, star 29 let.

Kako postopajo šolske oblasti v Gradcu. Dijak graške realke Polz je pri Sv. Mihaelu težko ranjen in odlikovan z veliko srebrno svetinjo. Zato se hrabremu mladenci na slovesen način izročili zrelostno izpričevalo. Zbrali so se učenci višjih razredov realke, ves profesorski zbor z deželnim šolskim nadzornikom in starši odlikovanca. Njegov profesor je imel nagovor, v katerem je poudarjal, da je mladi junak na hribu Sv. Mihaela sijajno prebil maturo.

Spominjajte se naših dijakov! Kdor hoče storiti res rodoljubno delo, naj pošlje prispevke dijaškemu podpornemu društvu »Domovina« v Ljubljani, ki skrbi, da dobivajo ljubljanski siromašni dijaki tudi v teh težkih časih preprosto, pa tečno hrano. Podpirati »Domovino« — je eminentno narodna dolžnost!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

—r— »Slovenska šolska Matica«. Delo poverjenikov gre počasi izpod rok. Dozdaj se jih je odzvalo samo 25, in sicer s Kranjskega 6, s Štajerskega 16, iz Istre

1, iz Trsta 1, s Koroškega 1, z Goriškega pa še nihče. Res je, da so postale vsled vojne tudi za S. Š. M. razmere neugodne, a nekoliko več bi se pa pri dobri volji in stanovski zavednosti že lahko storilo. Kjer je poverjenik mobiliziran, naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva ta častni posel, ali pa naj izroči to delo komurkoli v okraju. Ker je veliko učiteljev mobiliziranih, naj stopijo v teh težkih časih naše koleginje na plan ter naj prevzemo agitacijo za S. Š. M. in začno nabirati naročnino. Kjer pa le ni dobiti marljivega poverjenika ali poverjenice, pa pošlje lahko vsak članarino (4 K) naravnost na naslov »Slovenske šolske Matice« v Ljubljano. Torej le hitro na delo!

—r— Jubilejska samopomoč. Dne 16. januarja je umrl tovariš Matija Sumer, nadučitelj v Št. Vidu pri Groblnem, ki je bil član društva »Jubilejska samopomoč«. Ker je društveni predsednik mobiliziran, sem kot njegov namestnik v smislu § 3. društvenih pravil izplačal zakonitim dedičem 500 kron. Vsled tega pozivljam vse člane, da plača vsak za Šumrov smrtni slučaj v smislu § 4. tekom enega meseca 2 kroni. Ker so vsled vojne društveniki neznanokje razkropljeni, zato se to pot ne bodo razpošiljale poštne položnice (čeki), ampak plačaj vsak član 2 K 6 vin. po poštini nakaznici na naslov: »Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta v Ljubljani«. — Kdor še ni plačal 2 K za Janežičev smrtni slučaj in pa 2 K članarino za leto 1916, naj stori to tako.

Ljubljana 20. februarja 1916.

Jakob Dimnik, podpredsednik.

—r— Učiteljski konvikt: Belokranjsko učiteljsko društvo 20 kron, mesto venca na krsto vedno zvestemu članu gospodu nadučitelju Franu Šetini v Črnomlju. — Posojilnica v Črnomlju 15 K; mesto venca na krsto svojemu dolgoletnemu revizorju gospodu Franu Šetini. — Tovariš Ivan Petrič iz Spodnje Šiške 4 K; tovariš Fran Črnogaj 2 K; tovariš Janko Likar 2 K. Bog plati! — Tovariši in tovarišice, ki jim je mar »Učiteljski konvikt«, prosimo, da plačajo letnino potom položnice ali pa potom poštne nakaznice. Voditelje in voditeljice večrazrednih šol prosimo, da pobero letnino (2 K) pri učiteljstvu dotične šole in jo določijo v Ljubljano.

—r— Iz Metlike: Velečislani tovariši! Danes sem poslal za »Učiteljski konvikt« potom c. kr. poštne hranilnice 14 K, ki jih je darovalo tukajšnje učiteljstvo na oltar naše boljše bodočnosti. Darovali so: nadučitelj V. Burnik 2 K, učitelj K. Barle 2 K, učiteljica A. Vardjanova 2 K, učiteljica M. Zakrajšekova 2 K, učiteljica V. Rojnikova 2 K, učiteljica M. Breznikova 2 K, učiteljica M. Gaberščekova 2 K. Zadnje tri so supletinje z mesečno plačo 66 K 66 vin., zato ni čudo, da mi je zarosilo oko, ko so mi stisnile v roko svoj dar. Dokler ima naša majka domovina take hčere, ne propademo! Bog jim povrni stotero! Živele! — Pozdravlja Vas udani tovariš K. Barle, zač. vodja šole.

Kranjske vesti.

—r— Draginske podpore ljudsko-šolskemu in meščanskemu učiteljstvu. Deželni odbor je sklenil nakazati kranjskemu ljudskošolskemu in meščanskemu učiteljstvu draginske podpore v enaki izmeri in v enakem obsegu, kakor jih je izplačal meseca oktobra 1915.

—r— Odlikovanje. Cesar je z Najvišjim lastnoročnim pismom z dne 11. pret. m. v priznanje odličnega službovanja pred sovražnikom podelil učiteljici na ljubljanskem liceju in voditeljici kuhinje zasilne rezervne bolnice štev. 5 v Ljubljani tovarišici Jerici Zemljanovi zlati zaslužni križec na traku hrabrostne medalje. — Čestitamo!

—r— Iz ljudskošolske službe. Učiteljici Antoniji Rottovi je poverjeno začasno vodstvo štirirazrednice pri Sv. Petru, kandidatinja Marija Matkovičeva je nameščena za supletinjo na nemški mestni deški šoli v Ljubljani. Leopoldina Leskovičeva je imenovana za provizorično učiteljico v Spodnji Idriji in prideljena v službovanje eksponiranemu paralelnemu oddelku v Gor. Kanomljah. Kandidatinja Josipina Ruklijeva je nameščena za supletinjo v Fari. Za supletinjo v Idriji sta nameščeni Leopoldina Novakova in Antonija Trpinova. — V Savi pri Jesenicah je nameščena za supletinjo Marija Schautova, ker je nadučitelj Anton Klima obolel. — Pavla Štrubljeva je nameščena za supletinjo v Žužemperku, Cirila Goljeva v Dolenji Nemški vasi, učiteljica Ivana Pezdrijeva v Žužemperku je na dopustu zaradi bolezni. — Ker je nadučitelj Martin Matko v Toplicah na Dolenjskem poklican v vojaško službovanje, ga namešča Pepca Fi-